

Türk Göç Rejimi ve Göçe Dair Kavramlar Işığında Ahıska Türklerinin Hukuki Statü ve Sorunlarını Anlamak¹

Understanding the Legal Status and Problems of Ahıska Turks in the Light of the Turkish Migration Regime and Concepts on Migration

О правовом статусе и проблемах турок-ахыска в свете турецкого миграционного режима и концепций миграции

Tamilla Şahin², Yusuf Alper³

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14212776>

Makale Türü: Derleme Makalesi

Makale Bilgileri

Geliş Tarihi

23/10/2024

Kabul Tarihi

12/11/2024

Anahtar Kelimeler

Ahıska Türkleri
Türk Göç Rejimi
3835 s. Kanun

Öz

Göç, insanların daha iyi yaşam koşulları, güvenlik ve sosyal refah arayışı gibi nedenlerle yaşadıkları yerleri terk etmelerine dayanan, geçmişten günümüze siyasi oluşumların konjonktürel yapısını doğrudan etkileyen önemli bir olgudur. Türkiye, coğrafi konumuna ve sosyokültürel yapısına bağlı olarak tarih boyunca meydana gelmiş pek çok göç hareketinin odağında yer almış bir ülkedir. Bilhassa Türk soylu olan göçmenlere verdiği imtiyazlar, yasayla soydaş olarak adlandırılan topluluklar için Türkiye'yi cazip hale getirmiştir. Bu bağlamda Ahıska Türklerinin, Türk göç rejimi kapsamında ayrıcalıklı bir konuma sahip olduklarından söz edilebilir. Sovyetler Birliği döneminde zorla yerinden edilen Ahıska Türkleri, Türkiye'de 1992 yılında çıkarılan 3835 sayılı "Ahıska Türklerinin Türkiye'ye Kabulü ve İskânına Dair Kanun" ile özel bir hukuki statü elde etmişlerdir. Her ne kadar Ahıska Türkleri bu kanun ile serbest ya da iskânlı göçmen olarak Türkiye'ye yerleşme imkânı bulsalar da Türkiye'deki yerleşim süreçlerinde oturma izni, çalışma izni, diploma denkliği ve vatandaşlık başvuruları gibi konularda ciddi hukuki ve bürokratik sorunlar yaşamaktadırlar.

Article Info

Received

23/10/2024

Accepted

12/11/2024

Keywords

Ahıska (Meskhetian)
Turks

Abstract

Migration is defined by individuals relocating from their places of residence for reasons such as seeking better living conditions, security, and social welfare. It is a significant phenomenon that directly impacts the structural dynamics of political formations from the past to the present. Turkey has historically been a focal point for numerous migration movements due to its strategic geographical location and diverse sociocultural structure. Specific privileges granted to immigrants of Turkish origin have particularly enhanced Turkey's attractiveness to communities recognized as kin under the law.

¹ Bu çalışma, "Ahıska Türkü Kadınların İşgücü Piyasasına Katılım ve Uyumlarının Analizi: Güzellik ve Kişisel Bakım Sektörü – Bursa İli Örneği" Doktora tezinden üretilmiştir.

² Dr. Araştırmacı. tamilla@uludag.edu.tr ORCID ID: 0000-0003-0998-6104

³ Prof. Dr. Bursa Uludağ Üniversitesi. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Ana Bilim Dalı. yalper@uludag.edu.tr ORCID ID: 0000-0003-4007-6758.

Turkish Migration Regime
3835 s. Law

In this context, Ahıska Turks occupy a privileged position within the framework of the Turkish migration regime. Displaced forcibly during the Soviet Union era, Ahıska Turks obtained a special legal status in Turkey through the “Law on the Acceptance and Settlement of Ahıska Turks in Turkey” (Law No. 3835), enacted in 1992. Although this law permits Ahıska Turks to settle in Turkey as free or established immigrants, they encounter significant legal and bureaucratic challenges in areas such as residence permits, work permits, diploma equivalence, and citizenship applications during their integration process in Turkey.

Информация о статье

Дата прибытия

23/10/2024

Дата приема

12/11/2024

Ключевые слова

Турки-ахыска

Турецкий

миграционный

режим

Закон № 3835

Резюме

Миграция является одним из важнейших явлений в истории человечества и основана на том, что люди покидают места своего проживания по таким причинам, как поиск лучших условий жизни, безопасности и социального благополучия. Благодаря своему стратегическому географическому положению Турция на протяжении всей истории была основным и транзитным пунктом миграционных потоков. В этом контексте турки-ахыска занимают привилегированное положение в миграционной политике Турции. Турки-ахыска, насильственно перемещенные во времена Советского Союза, были признаны Турцией в качестве «потомков турок» и получили особый правовой статус. Закон № 3835 «О приеме и Поселении турок-ахыска в Турции», принятый в 1992 году, предоставил туркам-ахыска возможность поселиться в Турции в качестве вольных или переселенцев. Однако, несмотря на этот закон, турки-ахыска сталкиваются с серьезными юридическими и бюрократическими проблемами в процессе своего обустройства в Турции, например, при получении вида на жительство, разрешения на работу и гражданства. В данном материале анализируется общая структура турецкого миграционного режима, правовые механизмы и проблемы турок-ахыска в Турции.

1. GİRİŞ

Türkiye, tarih boyunca göç hareketlerinin merkezi olarak öne çıkan bir ülke olmuştur. Bu durum hem coğrafi konumundan hem de siyasi, ekonomik ve toplumsal dinamiklerden kaynaklanmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu'ndan itibaren geniş bir toprak yapısına sahip olan Türkiye, farklı etnik ve dinî grupların bir arada yaşadığı bir devlet olarak çeşitli göç akımlarına tanıklık etmiştir. Ancak Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu sonrasında göç politikalarında önemli değişimler meydana gelmiş, özellikle etnik Türkler ve Müslüman nüfusun Türkiye'ye entegrasyonu ön planda tutulmuştur.

Türkiye'nin göç politikaları, 20. yüzyılın başından itibaren Lozan Antlaşması (1923) gibi uluslararası düzenlemeler çerçevesinde şekillenirken Cumhuriyetin erken dönemlerinde ağırlıklı olarak Balkanlar, Kafkasya ve Ortadoğu'dan gelen Müslüman nüfusa odaklanılmıştır. Bu bağlamda Türkiye, Osmanlı İmparatorluğu'ndan miras aldığı çokkültürlü yapısını, yeni kurulan devletin ulus inşası sürecine entegre etmeye çalışmıştır. Göçmenlerin büyük bir kısmı, kültürel ve dilsel benzerlikler göz önünde bulundurularak Türkiye'ye kabul edilmiş, bu sayede toplumsal entegrasyon kolaylaştırılmıştır (Aktel ve Kaygısız, 2018, 587).

II. Dünya Savaşı sonrasında değişen küresel dengeler ve bölgesel politikalar, Türkiye'ye yönelik göç akımlarını daha da yoğunlaştırmıştır. Bu süreçte, Türk ve Müslüman nüfusun geri dönüşünü teşvik eden yasalar ve düzenlemeler yürürlüğe girmiştir. Ancak 1980'lerden itibaren

küreselleşme ve uluslararası ilişkilerde yaşanan gelişmeler, Türkiye'nin göç politikalarını yeniden şekillendirme gerekliliğini doğurmuştur. Bu bağlamda 2013 yılında yürürlüğe giren “*Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)*”, Türkiye'nin modern göç rejimini şekillendiren oldukça kapsamlı bir yasal düzenleme olarak kabul edilmektedir (Şeker vd., 2014, 107). YUKK ile birlikte Türkiye, sadece kendisiyle tarihsel bağları olan topluluklara değil, aynı zamanda mültecilere, sığınmacılara ve diğer göçmen gruplarına yönelik de kapsamlı hukuki düzenlemeler getirmiştir.

Ahıska Türklerinin Türkiye'ye göçü hem tarihsel hem de hukuki açıdan özel bir öneme sahiptir. Ahıska Türkleri, Osmanlı İmparatorluğu döneminde Gürcistan'ın Ahıska bölgesinde yaşayan, Türk kökenli ve Müslüman bir topluluktur (Devrisheva, 2019, 334). II. Dünya Savaşı sonrasında 1944 yılında Stalin rejimi tarafından Gürcistan'dan Orta Asya'ya sürgün edilen Ahıska Türkleri, çeşitli göç hareketleriyle farklı bölgelere dağılmışlardır (Şahin, 2024, 32). Bu zorunlu göç ve yeniden yerleşim süreçleri, Ahıska Türklerinin yaşadığı kimlik krizlerini ve sosyal entegrasyon zorluklarını beraberinde getirmiştir. Türkiye, tarihsel bağlar ve etnik kimlik birliğine bağlı olarak Ahıska Türklerinin göçünü önemsemiş ve bu topluluğun Türkiye'ye yerleşmesine yönelik özel hukuki düzenlemeler gerçekleştirmiştir.

Türkiye'nin Ahıska Türklerine yönelik göç politikaları hem tarihsel bağların güçlendirilmesi hem de toplumsal entegrasyonun hızlandırılması açısından dikkat çekicidir. 1990'lı yıllardan itibaren Ahıska Türkleri, Türkiye'ye göç etmeye başlamış ve 02.07.1992 tarihinde 3835 sayılı “*Ahıska Türklerinin Türkiye'ye Kabulü ve İskânına Dair Kanun (ATTKİDK)*” yürürlüğe girmiştir. Bu düzenleme, Türk göç rejimi içerisindeki ayrıcalıklı gruplara yönelik esnek politikaların varlığının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Ancak her ne kadar Türk siyasi tarihinde ilk defa tek bir göçmen gruba yönelik yasal düzenleme gerçekleştirilmiş olsa da göçün zorlu doğası gereği Ahıska Türkleri pek çok problemle karşı karşıya kalmıştır. Buna bağlı olarak çalışmanın amacı, Türk göç rejimini genel çerçevede ortaya koyarak Ahıska Türklerinin Türkiye'deki hukuki statülerini anlamak, Ahıska Türklerine yönelik göç politikalarının tarihsel ve hukuki boyutlarını sunmak ve bu topluluğun Türkiye'ye entegrasyonları sırasında karşılaştıkları hukuki sorunları tartışmaktır. Bu bağlamda çalışma kapsamında, Ahıska Türklerine yönelik hukuki düzenlemeler, Türkiye'nin tarihsel bağlara dayalı göç politikalarının somut bir örneği olarak değerlendirilecek ve bu politikaların Türkiye'nin genel göç rejimi içerisindeki konumu incelenecektir. Ek olarak çalışmanın temel argümanlarına dayanak teşkil eden uluslararası ve Türk göç rejimi ile göç hukukuna ilişkin yasal düzenlemeler ışığında, göç, göçmen ve benzeri kavramların tanımları da açıklanacaktır. Bu kavramsal çerçeve, Ahıska Türklerinin hukuki statülerinin daha iyi anlaşılmasına ve grubun, Türk göç politikalarındaki konumunun netleştirilmesine katkı sağlayacaktır.

2. Göç Kavramları ve Türk Göç Rejiminin İncelenmesi

İnsanlar genellikle kendileri için elverişli ekonomik, politik, sosyal ve çevresel ortamlara hareket etme eğilimi gösterirler. Göç, insanlara zorla dayatılabildiği gibi gönüllü olarak da gerçekleştirilebilir. Bu bağlamda göçün temel olarak bir kişinin, bulunduğu bölgenin sınırlarını aşmasını ve başka bir bölgede ikamet etmesini içeren, gönüllü ya da zorla gerçekleşebilen bir nüfus hareketi olduğundan söz edilebilir (Bauböck, 2006, 15). İnsanların bir bölgeden diğerine gerçekleştirdikleri bu hareket, kaynak veya hedef bölge üzerinde olumlu ve olumsuz etkilere sahiptir. Göçmenlerin finans, eğitim, sağlık ve sosyal statü durumlarının iyileşmesi, göçmen ve hedef bölge için olumlu etkiler oluşturabilirken, göç edenlerin çoğunlukla genç, güçlü ve yetenekli işgücüne sahip olmaları, göçmenlerin kaynak bölgeleri için olumsuz etkiler doğurur (Onebunne ve Chukwujekwu, 2019, 38).

Göç, bireysel ve çoğunlukla keyfi sayılabilecek amaçların çok ötesinde, çatısma, insan hakları ihlalleri, şiddet veya zulümden kaçmak için de gerçekleşebilmektedir (Wood, 1994, 607). Ek olarak göçün yaşanmasında, farklı fırsatlara ve hizmetlere erişmek veya zorlayıcı hava koşullarından kaçmak da etkili olabilmektedir (Onebunne ve Chukwujekwu, 2019, 39). Ailevi sebepler de uluslararası göç için önemli bir unsur olmakla birlikte, yerleşik olmayan aile yapısı özellikle iç göçü tetiklemektedir (Boyd, 1989, 639). Ermisch ve Mulder'a (2019, 587) göre çocukluğundan itibaren ebeveynlerinden uzakta yaşamak zorunda kalan bireyler, yetişkinliklerinde uzun mesafeli göçe daha sıcak bakmaktadırlar. Bununla birlikte göç, kişinin arkadaş çevresine daha yakın olma isteğine bağlı olarak da gerçekleşebilmektedir. Genel olarak bu türden ekonomik olmayan nedenlere bağlı olarak göç eden kişiler, işgücü piyasasının gelişimine de katkıda bulunurlar (Clark ve Maas, 2015, 56). Göç; boşanma ve ebeveyn ya da çocuklara yakın olma isteği gibi nedenlerle de yapılabilir (Smits, 2010, 986). Özellikle emeklilik hakkı elde eden insanlar, çalışma yükümlülüklerinden kurtuldukları için akrabalarına daha yakın olmayı tercih etmekte ve onların buldukları ülkelere, bölgelere veya şehirlere göç etmektedirler. Ek olarak dijital çağda en çok karşılaşılan ekonomik göç, dünyanın küresel bir köye dönüşmesiyle ve ulusal ekonomiyi sürdürmek için nitelikli işçilere olan talebin artmasıyla ortaya çıkmıştır (McAuliffe, 2021, 1). Bu göç kategorisi genel olarak, az gelişmiş bölgelerden gelen ve daha fazla gelir elde etmek için yer değiştiren göçmenleri kapsamaktadır. Her ne sebeple olursa olsun, genel olarak göç, zorlu bir süreçtir. Bu yüzden devletler, göç ve göçmenler için çeşitli yasal düzenlemeler yapmışlardır. Devletler, göç ve göçe bağlı hakları, hukuki sınırlarla düzenlemişlerdir. Bu hukuki düzenlemeler, göçe dair temel kavramlarla birlikte ele alındığında anlaşılabilir.

Uluslararası Göç Örgütü (International Organization for Migration / IOM) tarafından belirlenen göçe dair temel kavramlar incelendiğinde, geçmişten günümüze göç ve göçle ilgili temel kavramların bir hayli geliştirildiği anlaşılmaktadır. IOM'un (2024) çeşitli kaynaklardan derlediği bu kavramlar; "Göç eden kişi(ler)", "Kaynak veya hedef ülke rejimi" ve "Göç hukuku" kategorileriyle ele alınabilir. Bazı kavramlar tüm kategorileri ilgilendirirken, bazıları yalnızca bir kategoride ele alınabilir. IOM (2024), hedef ülke yerlilerine yalnızca "Yabancı düşmanlığı" kavramı ile vurgu yapmaktadır.

Tablo 1: Göçe dair temel kavramlar

Göç eden kişi(ler)	Kaynak veya hedef ülke rejimi	Göç Hukuku
	Göç döngüsü	
	Göç	
	Entegrasyon	
	İç göç	
	Uluslararası göç	
	Düzenli göç	
	Düzensiz göç	
	İşçi göçü	
	Güvenli göç	
Göçmen	İşgücü göçü anlaşmaları	Aile birleşimi
Gönüllü geri dönüş	Sınır yönetişimi	Aile birliği
Sığınmacı	Sınırlar	Dolaşım özgürlüğü
Çocuğun kararı	Sınır yönetimi	İnsani kabul
Biyometri	İklim yönetimi	İnsani vize
	Toplu sınır dışı etme	Kimlik belgesi
Çevre göçmeni	Hedef ülke	Uluslararası göç hukuku
Ülke içinde yerinden edilmiş kişiler	Menşe ülke	Uluslararası koruma
Aile üyeleri	Transit ülke	Ayrımcılık yapmama ilkesi
Korunmasız göçmenler	Durdurma	Geri göndermeme prensibi
Göçmen işçi	Göç konusunda devletlerarası danışma mekanizmaları	Savunmasız göçmenler için yollar
Mülteci	Göçmen akışı	İzin
Ayrılmış çocuklar	Göçmen stoku	Düzenli göç yolları
Vatansız kişi	Göçmen dostu sağlık sistemleri	Yeniden bütünleşme
Refakatsız çocuklar	Göç yönetişimi	Havale
	Göç yönetimi	Yer değiştirme
	Göç sağlığı	Göçmen kaçakçılığı
	Göç profili	İnsan ticareti
	Vatandaşlığa kabul	Sınır dışı etme
	Bölgesel egemenlik	Olağan ikamet
	Güvenlik açığı	Vize
	İnsani sınır yönetimi	

IOM (2024) tarafından belirlenen Tablo1'deki kavramların özünde, göçmenlerin hak ihlaline uğramasını engelleme vardır. Örgüt, çeşitli sözleşme ve deklarasyonlara atıfta bulunarak göçmenlerin hak ihlaline uğramaması için insani ve düzenli göçü teşvik etmeye çalışmaktadır.

Göçle ilgili kavramların çeşitliliği, göç olgusunun karmaşık bir yapıya sahip olduğunun bir göstergesidir. Belirlenen bu kavramların detaylarına inildiğinde, her bir kavramın kendi alt kavramlarını doğurduğu görülmektedir. Dolayısıyla kavramlara olan ilgi arttıka, göç daha da karmaşıklaşmaktadır. Bu sebeple göçle ilgili temel kavramların bilinmesi, bu karmaşayı en aza indirgeyecektir.

Temelde ülke içinde ya da dışındaki herhangi bir bölgeye belirli bir süreliğine gerçekteşen nüfus hareketliliğini ifade eden göç (Meydan ve Larousse, 1990, 251) sürecinde insanlar çeşitli sorunlarla karşılaşabildiğinden, bu sorunları asgari düzeye indirmek adına pek çok örgüt kurulmuştur. Bu örgütler, uzun yıllardır göçmen haklarını korumak için faaliyet göstermektedir. Bu etkin faaliyetlere bağlı olarak, göç yaşantısını tüm yönleriyle ele alan, dünyanın neredeyse her

bölgesinde ve farklı nedenlerle gerçekleşen göçü nicel ve nitel olarak değerlendiren uluslararası örgütlerin göç tanımları küçük farklarla birbirinden ayrılmaktadır.

Birleşmiş Milletler (BM) / *United Nations (UN)* (2024) küresel sorunlar başlığı altında ele aldığı göç kavramını, insanların göç etme nedenlerini sıralayarak tanımlamıştır. Ancak 2019 yılında BM'ye bağlı bir kuruluş olarak faaliyetlerine devam eden IOM tarafından hazırlanmış olan Göç Terimleri Sözlüğünde göçün, süresi, yapısı ve nedeni fark etmeksizin bir yer değiştirme hareketi olduğundan bahsedilmiştir (Sironi vd. (eds), 2019, 137).

Avrupa Birliği'ne (AB) bağlı yürütme organı olan Avrupa Komisyonu (2024a) – *European Commission* ise diğer örgütlerden farklı olarak göçü küresel ve Avrupa Birliği bağlamında tanımlamış ve yer değiştirme hareketinin göç kabul edilebilmesi için kişinin “*en az 12 aylık bir süre için bir AB üye devletinin topraklarında ikamet etmesi gerektiğine*” vurgu yapmıştır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (BMMYK) - *United Nations High Commissioner for Refugees – UNHCR* göç tanımına bakıldığında, örgütün daha çok mültecilerle ilgilenmesine bağlı olarak kavramın mülteciler bağlamında ele alındığı görülmektedir. Bu tanıma göre göç, karma bir harekettir ve genelde düzensiz bir şekilde, aynı güzergâhlar üzerinde ve aynı ulaşım araçlarını kullanarak ancak farklı nedenlerle, birlikte seyahat eden insan akışını ifade eder (UNHCR, 2016).

Göç, Türkiye Cumhuriyeti iç hukuk düzenlemeleri kapsamında, göç olgusu ile ilgili yasal düzenlemelerin yer aldığı 6458 sayılı “*Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda – YUKK (2013)*” tanımlanmaktadır. Bu kanunun 1. maddesinde “*Yabancıların, Türkiye'ye girişi, Türkiye'de kalışları ve Türkiye'den çıkışları ile Türkiye'den koruma talep eden yabancılarla sağlanacak korumanın kapsamına ve uygulanmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektedir*” ibareleri yer almaktadır. Kanun açıklamasından da anlaşılacağı üzere YUKK, yasal/düzenli ve yasadışı/düzensiz göçü ve uluslararası korumayı kapsamaktadır.

Bahsi geçen göç tanımları birlikte değerlendirildiğinde göçün temel unsurlarını;

- Bir devletin/ülkenin sınırlarının aşılması,
- Düzenli (yasal) veya düzensiz (yasadışı) hareket edilmesi,
- Belirlenen yasal sürelerle uyulması,
- İsteğe bağlı veya zorunlu olması,
- Geçici veya kalıcı olması,
- Bireysel ve kitlesel olarak yapılması oluşturmaktadır.

Türkiye'de göçe ilişkin tüm iş ve işlemleri yürüten *T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü*'nün göç kavramını genel manada ele almayıp, raporlarında göçü; “*Yabancıların, yasal yollarla Türkiye'ye girişi, Türkiye'de kalışı ve Türkiye'den çıkışını ifade eden düzenli göç ile yabancıların yasadışı yollarla Türkiye'ye girişi, Türkiye'de kalışı, Türkiye'den çıkışı ve Türkiye'de izinsiz çalışmasını (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2017, 21)*” ifade eden bir kavram olarak dikkate aldığı görülmektedir. Göç İdaresi'nin bu ifadeleri değerlendirildiğinde, göçün karmaşık ve sorunlu bir süreç olduğu, düzenli ve düzensiz olmak üzere iki şekilde ele alındığı anlaşılmaktadır.

Her göç sonrasında göç eden kişiyi tanımlamak için kullanılan kavram *yabancıdır*. Bu kavram, *yabancı* kişinin hukuki statüsüne göre farklı tanımlar alabilmektedir. Kişinin hedef ülkeye giriş şekli, kaynak ülkesi, göç olgusunu oluşturan sebepler, ülkede bulunma süresi gibi bazı durumlar *yabancı* kişinin hedef ülkedeki statüsünü belirlemektedir. Bu yeni hukuki statü;

vatansız, göçmen, yerinden edilmiş kişiler, mülteci, sığınmacı gibi kavramlarla ifade edilmektedir. Göçün öznesi olan insanlar için çeşitli isimler kullanılsa da bunların başında yer alan ve çoğu kavramın yerine kullanılan genel terim *göçmendir*.

Göçmen, isteyerek ya da istemeyerek yerinden ayrılmış, başka bir bölgede ikamet eden kişileri ifade eden genel bir kavramdır. Göçmen kelimesinin bir hukuki tanımı olmamakla birlikte kuruluşlar ve uluslararası kurumlar, *sığınmacı, mülteci* ve *göçmenleri* müşterek bir kavram olarak ele alır. Ancak her mülteci bir göçmenken, her göçmen bir mülteci değildir. Bunun ayrımının yapılmaması, göç konusunda hukuki manada yanlış anlaşılmalara sebebiyet verir. Bu sebeple göçmen ve ilgili kavramların birlikte ele alınması, ne anlama geldiğinin net olarak açıklanması ve sınırlarının ifade edilmesi gerekir.

IOM (Sironi vd. (eds), 2019), *Göç Terimleri Sözlüğünde* göçmen tanımını yaparken, evrensel manada kabul edilmiş bir tanım olmadığını vurgulayarak göçmenlerin göç etme konusunda aldıkları kararları, dış baskı olmaksızın, özgür iradeleriyle ve şahsi uygunluk nedenlerine bağlı olarak aldıklarını, bu sebeple, göçmenlerin, kendilerine ve ailelerine dair beklentilerini geliştirmek, sosyal ve maddi statülerini iyileştirmek amacıyla başka bir bölge veya ülkeye giden bireyler olduklarını kabul etmiştir. Aynı sözlükte BM'nin göçmen kavramını, "*Sebeplerine bakılmaksızın, kişinin kendi rızasıyla ya da zorla, düzenli ya da düzensiz göç yollarıyla, ikamet ettiği ülkeden farklı bir ülkeye giden ve burada 12 aydan fazla kalan kişi*" olarak tanımladığından bahsedilmiştir (Sironi vd. (eds), 2019, 137). Burada göçmenlerin ülke içinde yer değiştirmelerine hiç değinilmemesi, BM'nin misyonu ile açıklanabilir. Ayrıca tanımdan, belirli bir iş için ya da tamamen turistik gezi amaçlı olarak başka bir ülkeye ya da bölgeye giden kişilerin göçmen sayılmadığı anlaşılmaktadır. Göç Terimleri Sözlüğüne (Sironi vd. (eds), 2019, 194) göre mevsimsel tarım işçilerinin, tarım ürünü ekme ve hasat yapma amacıyla kısa süreli seyahatleri, onları süre şartlarından dolayı göçmen statüsüne sokmaktadır.

AB'ye bağlı Avrupa Komisyonu'na- *European Commission* – (2024b) göre göçmen: "*Küresel bağlamda, uyruğu veya vatandaşı olduğu devletin toprakları dışında bulunan ve sebepleri ne olursa olsun, gönüllü veya gönülsüz olarak yabancı bir ülkede bir yıldan fazla ikamet eden, düzenli veya düzensiz ulaşım aracı kullanarak yer değiştiren kişidir*". Bu tanımda da iç göçü yaşayan kişilerden bahsedilmemiş, küresel bağlamda göçmen kişi tanımı yapılmıştır.

BMMYK ise göçmen kavramına geleneksel bir tanım getirmiş ve göçmeni, çatışma veya zulümden kaçmak yerine (bu ifade mülteciler için kullanılmaktadır (Mantoo, 2023)), uluslararası bir sınırı geçmekten ziyade, hâlihazırda yurtdışında olan aile üyelerine yakınlaşan, yeni geçim kaynaklarını keşfeden, yeni bir yaşam alanı arayan veya başka amaçlar için kendi isteğiyle hareket eden insanlar olarak tanımlamıştır (UNHCR, 2016, 132-133).

Türk Hukuk Sisteminde ise göçmen ve göçmen kişiyi ifade eden kavramlar, 5543 sayılı İskân Kanunu'nun (2006) 3. Maddesi'nde Türk ırkı bağlamında tanımlanmıştır. Buna göre;

a) *Göçmen*: "Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu halde Türkiye'ye gelip bu kanun gereğince kabul olunanlardır".

b) *Serbest Göçmen*: "Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu halde Türkiye'ye gelip, devlet eliyle iskân edilmelerini istememek şartıyla yurda kabul edilenlerdir."

c) *İskânlı göçmen*: "Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, özel kanunlarla yurt dışından getirilen ve bu kanun hükümlerine göre taşınmaz mal verilerek iskânları sağlananlardır."

d) *Münferit göçmen*: "Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup yurdumuza yerleşmek amacıyla bir aile olarak gelenlerdir."

e) *Toplu göçmen*: “Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, iki ülke arasında yapılan anlaşmaya göre yurdumuza yerleşmek amacıyla toplu olarak gelen ailelerdir.” (5543 S.K. md.3).

5543 sayılı İskân Kanunu’nda yapılan göçmen ve göçmen benzeri kavramların tanımlarında Türklüğe yapılan açık vurgu, Parla’ya (2023, 87-88) göre ulus-devlet kimliğine sahip olan ülkelerin, kolay “asimile” olma potansiyeli taşıyan topluluklara öncelik vermesi politikası ile açıklanabilir. Bu durum Danış ve Parla (2009, 131) tarafından “*makbullük hiyerarşisi*” olarak adlandırılmış ve Türkiye’de daha makbul bir göçmen olmada Müslüman ve Türk olmanın yanı sıra göçmenlerin geldiği coğrafya da önemli bir kriter olarak öne sürülmüştür.

Kişilerin hukuksal açıdan *göçmen* olarak kabul edilmeleri için belirtilen şartların yanı sıra *göçmen olarak kabul edilmeyecekler* de 5543 Sayılı İskân Kanunu ile belirlenmiştir. Bu kişiler:

Madde 4 – (1) “Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olmayan yabancılar ile Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı bulunup da sınır dışı edilenler ve güvenlik bakımından Türkiye’ye gelmeleri uygun görülmeyenler, göçmen olarak kabul edilmezler.” (5543 S.K.md.4.) şeklinde tanımlanmıştır.

Türkiye’de göçmenlerle doğrudan ilgilenen *Göç İdaresi*’nin raporlarında göçmen kavramından ziyade daha çok mülteci kavramına değinildiği ve göçmen kavramının tam olarak açıklanmadığı görülmekle birlikte T.C. Kalkınma Bakanlığı (2018) tarafından yayınlanan Göç Özel İhtisas Raporu’nda göçmen kavramının uluslararası hukukta bağlayıcı bir tanımının olmadığı ve Türkiye için özel bir anlamı olduğu ifade edilmiştir. Buna göre kavramı bir hukuki statü olarak algılanmakla birlikte göçmen; “*Türk soyu ve Türk kültürüne bağlı olup yerleşme niyetine sahip bulunan, bireysel ya da toplu olarak ülkeye gelen yabancıları kategorize etmek için kullanılan*” bir kavramdır (Kalkınma Bakanlığı, 2018).

Farklı kuruluşların göçmen tanımları birlikte değerlendirildiğinde göçmenin, yer değiştiren ve başka bir bölgede yaşamaya başlayan kişi olduğu anlaşılmaktadır. Ancak bahsi geçen kuruluşların göçmen kavramına ilişkin tanımlarının birbirinden farklı olduğu görülmektedir. Hiç şüphesiz bu tanımlardaki farklılıklar, kuruluşların bağlı oldukları ülke ya da birliklerin göç dinamiğiyle yüzleşme boyutları ile ekonomik, kültürel, sosyal ve coğrafi farklılıklarından ileri gelmektedir. Avrupa ülkelerindeki yüksek yaşam standartları, özellikle Orta Asya ve Afrika ülkelerinde yoğun çatışma altındaki insanlar için oldukça caziptir. Bu sebeple uluslararası kurum ve kuruluşların göçmen tanımları, dış göçe atıf yapmakta ve iç göçü deneyimlemiş kişiler, ikinci plana atılmaktadır. Türk resmî kurumları ise göçmen kavramını diğer uluslararası örgütlerden oldukça farklı bir konumda ele almış ve hukuki açıdan yüksek statü olarak değerlendirdiği göçmenliği, Türk uyruğuyla bütünleştirmiştir. Bu kimliğin haricinde olanları ise *yabancı* olarak nitelendirmiştir. Bu bağlamda Türkiye’de yabancı olarak nitelendirilen kişiler, farklı ülkelerden gelen farklı uyruklara sahip bireyleri ifade etmektedir.

İlgili tanım ve açıklamalardan, Türk Hukukunda net ve genel bir göçmen tanımı olmadığı ancak göçmenlerin; gönüllü olarak yer değiştiren ve uzun veya kısa dönem için göç eden işçiler ile göç etmeye zorlanan kişiler olduğu, diğer bir deyişle sığınmacı, mülteci, ekonomik mülteci ve ekolojik göçmen (çevresel şartlardan dolayı göç etmek zorunda kalan kişiler) olmak üzere bir ayırım yapıldığı anlaşılmaktadır.

Sığınmacı, göçmen kavramı ile yakından ilgilidir ve uluslararası olarak koruma arayan kişiyi ifade eder (UNHCR, 2016, 14). Her ülkenin kendine has sığınmacı politikası mevcuttur. Sığınmacı, bu politikalar bağlamında, talebini sunduğu ülke tarafından henüz nihai olarak hakkında karar alınmamış kişidir (UNHCR, 2016, 14). Her sığınmacı, talepleri neticesinde mülteci olarak kabul edilmez ancak her mülteci başlangıçta bir sığınmacıdır. Hukuksal açıdan

mülteci kavramı ortaya konulduğu ölçüde, sığınmacı ve mülteci kavramları arasındaki temel farklar anlaşılabilir.

Mülteci; “İrki, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen kişi” olarak tanımlanmaktadır (Cenevre Sözleşmesi – The Convention Relating to the Status of Refugees [Madde 1], 1951). 1951 Cenevre Sözleşmesinde düzenlenen ve 1967 tarihli “Mültecilerin Hukuk Statüsüne İlişkin Protokol (The Convention Relating to the Status of Refugees)” ile kapsamı genişleyen “Mültecilerin Statüsüne İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi – Cenevre Sözleşmesi”, uluslararası mülteci koruma rejimi için temel bir çerçeve sağlamaktadır. Sözleşmeye göre 6458 sayılı YUKK’un 61. maddesi de mülteci kavramı için Türkiye’nin taraf olduğu bu sözleşmeyle aynı tanımlı yapmaktadır (YUKK, 2013). “Mülteci” ve “sığınmacı” ayırımına ilişkin olarak, genellikle bir bireyin sığınma talebi ev sahibi ülke tarafından resmi olarak işleme konulup onaylanana kadar bu kişinin sığınmacı olarak anıldığından söz edilebilir. Başvuruları reddedilen sığınmacılar, ev sahibi ülkede kalma konusundaki yasal dayanaklarını kaybederler ve sınır dışı edilebilirler.

Değişen koşullar bağlamında Türkiye’nin göç ve sığınma politikaları ile bu rejimlere bağlı uygulamalarını, uluslararası arenada geçerli olan politika, rejim ve uygulamalarla uyumlu hale getirmek için gerçekleştirilen ilk girişimin 1994 yılında yayımlanan “İltica Yönetmeliği” olduğundan söz edilebilir (Kirişçi, 2002, 19). Türkiye, 1951 yılında Cenevre Sözleşmesi’ne taraf olmuş ve bu kapsamda Avrupa’dan gelecek sığınmacılara mülteci olma hakkı tanımıştır. Cenevre Sözleşmesi bağlamında coğrafi sınırlama kriteri korunarak Türkiye’nin mültecilerin yerleştiği bir ülke olması önlenmeye çalışılmıştır. Ancak bundan sonraki süreçte AB uyum süreci dâhilinde coğrafi sınırlama koşulunun kaldırılacağı düşünülse de henüz böyle bir kanun ya da yönetmelik söz konusu değildir.

Türkiye, İskân Kanunu’nda belirlenen kurallar kapsamında, yalnızca “Türk soylu ve Türk Kültürüne” sahip olan kişilere sığınmacı ve mülteci olma fırsatı vermektedir. 29.05.2009 tarih ve 5901 sayılı Vatandaşlık Yasası’na göre ise etnik kökeni “Türk” olan herkes, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olabilir. Ancak yasal düzenlemelerin Türklerle soy bağı olanlara sunduğu vatandaşlık hakkının soy bağı olmayanlara verilmemesi, özellikle sivil toplum örgütleri tarafından eleştirilmektedir.

Soy bağı, 2001 tarih, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun 282. maddesine göre;

- a) Çocuk ile ana arasında soy bağı doğumla,
- b) Çocuk ile baba arasında soy bağı, ana ile evlilik, tanıma veya hâkim hükmüyle,
- c) Evlât edinme yoluyla, üç şekilde kurulabilir.

Soy bağı yalnızca kan bağıyla değil, evlilik birliği ya da evlat edinme ile de gerçekleşebilir. Her ne kadar ilgili kanun maddesi soy bağına kan bağı ya da kanuni yollara bağlamışsa da Atatürk, Türklerin birliğini kan ile kurulan soy bağından önce gönüllülük esasına dayandırmıştır. Nitekim Söylev ve Demeçler’de (2006): “Türkiye halkı ırken, dinen ve harsen müttehit, yekdiğerine karşı hürmet-i müteakabile ve fedakârlık hissiyatıyla meşhun ve mukadderat ve menafii müşterek olan bir heyet-i içtimaiyedir (Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri 1-3., 2006, 127)” sözleriyle, Türkiye halkının ırk, din ve kültür birliğine sahip olduğu, nitelik olarak fedakâr ve kader birliği yapan bir millet olduğundan söz etmiştir. Resmi bir ideoloji olarak Atatürkçülük; dil, din, coğrafya, kültür tarih, soy ve kader birliğini esas almaktadır (Güzel, 1988, 395).

Güzel'e (1988) göre Türklerin soy birlikleri kavim anlayışından ziyade din, dil, kültür gibi olguların birlikteliğinden doğar. Ancak Türkler, kendi ırklarına mensup olmayan insanlarla da iyi ilişkiler kuran bir milleti yansıtmaktadırlar. Milli sayılabilecek sınırların dışında olan herkese Türkler tarih boyunca birlik, beraberlik ve uyum çerçevesinde yaklaşmışlardır (Güzel, 1988, 397).

Soydaşlık ile soy bağı birbirinden farklı kavramlardır. Soy bağı daha çok alt ve üst soyu ifade ederken, soydaş; aynı etnik köken, akraba, ırk, nesep ve kandan gelen aile gibi anlamlara gelen *soy* kökü ile ortak bir niteliğe sahip olmayı ifade eden *-daş* ekinin birleşmesiyle oluşmuş bir kavramdır (Parla, 2023, 33). Türk Kamu Yönetimi perspektifinden bakıldığında Türk soydaşlığıyla (a) Bulgaristan, Gürcistan, Yunanistan, Irak gibi devletlerde azınlık olarak yaşayan Türk soylu birey ve topluluklar ile (b) Azerbaycan ve Türkmenistan gibi kendi bağımsız devletlerini kuran Türk soylu toplulukların kastedildiği anlaşılmaktadır (Yaldız, 2018, 5). Parla'ya (2023, 34) göre 5543 sayılı İskân Kanunu'nda yer alan göçmen tanımı, hukuksal olarak *soydaş* ve *göçmen* kavramlarını eşanlamlı hale getirmektedir.

Yerinden edilmiş kişiler, mülteci ve sığınmacı kavramlarıyla karıştırılan bir ifadedir. Yerinden edilmiş kişiler genel olarak mültecilerle aynı nedenlerden dolayı evlerinden ayrılmaya zorlanan kişilerdir ve bu kişiler uluslararası sınırı geçmezler/geçemezler (Ercan ve Kul, 2021, 4-5). Kendi devletleri tarafından zulme veya saldırıya uğrayanlar, çoğu zaman mültecilerden daha zor durumdadırlar. Hiçbir uluslararası kuruluşun onlara yardım etmek için resmi yetkisi yoktur. İç mülteciler olarak adlandırılan bu kişiler, ülke içinde yerinden edilmiş kişiler olarak bilinirler. *Avrupa Komisyonu*'na göre (European Commission, 2024c) bir kriz patlak verdiğinde, ülke içinde yerinden edilmiş insanlar en savunmasız olanlar arasındadır.

UNHCR (2024) ülke içinde yerinden edilmiş kişilerin, evlerini terk eden ancak kendi ülkelerinde kalan ve hükümetin koruması altında olan kişilerden oluştuğunu ifade etmektedir. Benzer olarak *BM* (United Nations, 2021) de ülke içinde yerinden edilen kişilerin evlerini terk ettiklerini ancak sınırı geçmediklerini ve bu kişilerin dünya çapında yerinden edilmiş kişilerin büyük çoğunluğunu oluşturduğunu iddia etmektedir. UNHCR (2024), şu anda yaklaşık olarak 68.3 milyon kişinin çatışma, şiddet ve afetler nedeniyle kendi ülkelerinde yerinden edildiğini söylerken bu kişilerin genel olarak, iş ve hizmetlerin kısıtlı olduğu, aşırı kalabalık ve sağlıksız ortamlarda yaşadıklarını vurgulamaktadır. Ancak AB'ye bağlı Avrupa Komisyonu, 2022'de dünya genelinde 71.1 milyon kişinin ülke içinde yerinden edildiğini, bunların %80'ini Sahra Altı Afrika ülkelerinin oluşturduğunu bildirmiştir (European Commission, 2024d). Bu kişilerin büyük çoğunluğu kentsel alanlarda, ardından kamplarda ve kırsal alanlarda yaşamaktadır. Türkiye kurumlarının ülke içinde yerinden edilmiş kişilerle ilgili bir tanımı olmamakla birlikte, bu kişilerin büyük sorunlar yaşadığının bilincinde olarak, ülke içinde yerinden edilmiş kişilere ilişkin programların geliştirilmesi için proje desteği sunduğu ve bu projeler için BM ile iş birliği içerisinde çalıştığı bilinmektedir (Resmî Gazete, 2007).

Geçici koruma göçmen kavramı ile ilgili olan bir diğer kavramdır ve bu kavram YUKK 91. maddesi ile düzenlenmiştir. Ayrıca zorunlu göçmen sayısının ciddi manada yüksek olması üzerine 2014 yılında özel bir düzenleme ile "*Geçici Koruma Yönetmeliği*" çıkarılmıştır. Bu statü, ilke olarak ülkesinden ayrılmaya zorlanan, ayrıldıkları ülkelere geri dönemeyen, acil ve geçici koruma arayışıyla kitlesel bir akın halinde Türkiye sınırlarına gelen veya Türkiye sınırlarını geçen yabancılar için, uygulamada ise çoğunlukla Suriyeliler adına oluşturulmuştur. Aslında bu statü, uluslararası korumanın bir parçası değildir. Geçici koruma statüsü hem YUKK hem de ilgili yönetmelikte uluslararası korumadan ayrı düzenlenmiştir. Söz konusu statünün ayırt edici noktaları 'kitlesel akın' ve 'acil koruma'dır. Kayıt işlemleri tamamlananlara valilikler tarafından geçici koruma kimlik belgesi düzenlenir.

Geçici Koruma Yönetmeliği'nin (2014) 25. maddesine göre: “Geçici koruma kimlik belgesi, Türkiye’de kalış hakkı sağlar. Ancak bu belge kanunda düzenlenen ikamet izni veya ikamet izni yerine geçen belgelere eşdeğer sayılmaz, uzun dönem ikamet iznine geçiş hakkı tanımaz, süresi ikamet izni toplamında dikkate alınmaz ve sahibine Türk vatandaşlığına başvuru hakkı sağlamaz.” Bu düzenleme özünde, geçici koruma kimliği alan kişilerin Türkiye’de kalabileceğini gösterse de kanunda yer alan ikamet izni veya eşdeğer belgelerin yerine geçmediğini belirtmektedir. Buna ek olarak geçici koruma kimliği alan kişiler uzun bir süre ikamet izni alamadığı gibi ilgili belge, Türk vatandaşlığı almak için bir hak oluşturmaz (Nurdoğan ve Öztürk, 2018, 1167).

Vatansız kavramı, göçmen ve benzeri kavramların ötesinde, devletler tarafından bir cezalandırma sıfatı olarak kullanılır ve çoğunlukla insan hakları ihlallerine kapı aralar. YUKK’un Tanımlar başlığı altında yer alan 3. Maddesine göre vatansız; “Hiçbir devlete vatandaşlık bağıyla bağlı bulunmayan ve yabancı sayılan kişiyi” ifade eder (YUKK, 2013). 1954 Cenevre Sözleşmesi, vatansız kişilerin asgari düzeyde insan haklarından yararlanmasını sağlamak için tasarlanmıştır. Sözleşmede vatansız kişilerin yasal tanımı, “kendi yasalarının işleyişi kapsamında hiçbir devlet tarafından vatandaş olarak tanınmayan kişi” olarak geçer (Vatansız Kişilerin Statüsüne İlişkin Sözleşme, 1954). Diğer bir deyişle bu tanım, vatansız bir kişinin herhangi bir ülkenin vatandaşlığına sahip olmayan kişi olduğu anlamına gelmektedir. 1954 Sözleşmesi ayrıca vatansız kişilere yönelik asgari muamele standartlarını da belirlemektedir. Bunlar temelde eğitim, istihdam ve barınma hakkını içerir. Daha da önemlisi 1954 Sözleşmesi vatansız kişilere kimlik, seyahat belgeleri ve idari yardım hakkını da garanti etmektedir.

Göçmen ve ilgili kavramların ulusal ve uluslararası tanımları birlikte ele alındığında, çalışmanın öznesini oluşturan Ahıska Türklerinin göçmen statüsünde değerlendirilebileceği açıktır. Bununla birlikte Ahıska Türklerinin Türkiye’ye Kabulü ve İskânına Dair 3835 sayılı Kanunun (ATTKİDK, 1992) 1. Maddesinde Ahıska Türkleri “Eski Sovyetler Birliğini oluşturan cumhuriyetlerde dağınık halde yaşayan ve ‘Ahıska’ Türkleri olarak adlandırılan soydaşlarımız” olarak geçmektedir. Türkiye Cumhuriyeti bu zamana kadar yalnızca Ahıska Türklerini, *Türk soylu* yabancılar olarak kanunla vatandaşlığa kabul etmiştir.

3. Türkiye’de Göç Mevzuatı ile Ahıska Türklerinin Hukuki Statü ve Sorunları

Göç hareketliliğinin Anadolu topraklarından geçmişten günümüze yoğun olarak gerçekleşmesine rağmen Türkiye’deki göç ve mültecilik mevzuatı oldukça genç sayılabilecek yaşıdadır. Bu bakımdan, bahse konu tarihsel geçmişin bugüne de etkileri bulunmakla birlikte, benzer hareketliliklerin farklı göç dalgalarıyla artarak devam ettiği görülmektedir. Bu durum, geç de olsa ülkemizde de *göç ve mültecilik mevzuatı* oluşturulmasına önayak olmuştur. Ülkemizde, göç ve mülteci hukuku ile ilgili yürürlükte bulunan çok sayıda düzenleme bulunmaktadır.

Türkiye’de göç mevzuatı hakkındaki düzenlemelerin ilki 1926 yılında yürürlüğe konulan 885 sayılı İskân Kanunu’dur. 885 sayılı İskân Kanununun eksiklikleri giderilmiş ve yerine 1934 yılında 2510 sayılı İskân Kanunu çıkarılmıştır. Türkiye, 1961 yılında taraf olduğu Cenevre Sözleşmesi’ne kadar göçmen vatandaşların hakları ve uluslararası statüleri konusunda bir göç politikası belirlememiştir. 1951 Cenevre Sözleşmesi’nin 1. Maddesinde; “zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korkan kişilerin vatandaşı olduğu ülkenin korumasından yararlanmaması ve o ülkenin dışında bulunması durumunda mülteci statüsüne sahip olacağı” ifade edilmiştir. Ancak bu olumlu tanımlamaya karşın, *mülteci* sıfatının kapsamı dar tutulmuştur. Sözleşmede mülteci kavramına coğrafi bir sınırlama getirilmiş ve sadece Avrupa ülkelerinden gelen kişilerin mülteci sıfatına haiz olabileceği vurgulanmıştır. Bilindiği gibi, Anayasanın 90/5 hükmüne göre usulüne

göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmalar kanun hükmünde olup, Cenevre Sözleşmesi hükümleri de Türkiye için yasa niteliği taşımaktadır (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982).

Öte yandan, Türk göç mevzuatı bakımından yapılacak hukuki değerlendirmede, usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmaların yanında TBMM tarafından kabul edilen yasal düzenlemelerin de bulunduğu görülmektedir. Bunlardan en önemlisi, 04.04.2013 tarih ve 6458 sayılı YUKK'dur. Bir diğerk temel düzenleme ise 6735 sayılı “Uluslararası İşgücü Kanunudur”.

- 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK): Devletler, kendi vatandaşları ile kendi vatandaşı olmayan kişiler arasında dengeli bir ayırım gözetirler. Öyle ki, yabancıların oldukça geniş haklara sahip olduğu, adeta yabancı cenneti sayılan hukuk düzenlerinde dahi, yabancılar ile vatandaşlar arasında statü ve düzenleme farkı bulunur. Türkiye Cumhuriyeti'nde de vatandaşların tâbi olduğu hukuk düzenlemeleri ile yabancıların tâbi olduğu hukuk düzeni arasında mevzuat farklılıkları bulunmaktadır. Türk Hukuk Sistemi'nde eşitlik ve genellik sistemi benimsenmiş olsa da yabancıların bazı haklarını sınırlayan veya yasaklayan düzenlemeler de bulunmaktadır. Anayasa, bu durumu öngörerek sınırlamanın/yasaklamanın ne şekilde ve hangi esaslara uygun yapılması gerektiğini 16. maddede hükme bağlamıştır. Buna göre, yabancıların temel hak ve özgürlükleri milletlerarası hukuka uygun olarak kanunla sınırlanabilir (Erten, 2015, 5).

6458 sayılı kanunun amacı, 1. maddede “Yabancıların Türkiye'ye girişleri, Türkiye'de kalışları ve Türkiye'den çıkışları ile Türkiye'den koruma talep eden yabancılar sağlanacak korumanın kapsamına ve uygulanmasına ilişkin usul ve esasları ve İçişleri Bakanlığına bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarını düzenlemek” şeklinde hükme bağlanmıştır. Bu hükümden, 6458 sayılı Kanunda üç farklı konunun düzenlendiği anlaşılmaktadır:

- a. Yabancılarla ilişkin hükümler (giriş-çıkışlar, ülkede kalma süreleri vs.)
- b. Uluslararası koruma (koruma talep eden yabancılar)
- c. Teşkilat (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü)

Hukuk doktrininde de ifade edildiği üzere 6458 sayılı Kanunun yürürlüğe konulmasına gerek olup olmadığı sorusuna verilecek cevap, “geç bile kalındığı” yönündedir (Erten, 2015: 6). Zira yabancıların ülkeye giriş çıkışından, göç dalgalanmaları sebebiyle ortaya çıkan sığınmacı kavramına kadar pek çok husus bu kanun ile yasal dayanağını bulmuş, Türk Hukukunun belirsiz ve düzenlemesiz alanlarından biri daha mevzuata bağlanmıştır.

- 6735 Sayılı Uluslararası İşgücü Kanunu (UİK): Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde yabancıların çalışma izinleriyle ilgili olarak pek çok düzenleme yapılmıştır. 2007 sayılı “Türkiye'deki Türk Vatandaşlarına Tahsis Edilen Sanat ve Hizmetler Hakkında Kanun” ile Türk vatandaşlarının istihdamını artırmak amacıyla, yabancıların birçok mesleği icra etmeleri yasaklanmıştır. 4817 sayılı “Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunun (YÇİHK)” yürürlüğe girmesiyle 2007 sayılı kanun yürürlükten kaldırılmış ve yabancıların çalışma izni alarak çalışabilecekleri meslekler genişletilmiştir. 12.08.2016 tarihinde “Uluslararası İşgücü Kanununun” yürürlüğe girmesiyle birlikte ise UİK m. 27/7 ile YÇİHK yürürlükten kaldırılmıştır.

6735 sayılı Uluslararası İşgücü Kanunu'nun 1. maddesinde kanunun amacı belirtilmiştir. İlgili hüküm uyarınca kanunun amacı; “çalışma izninin kime ve nasıl verilmesi ile ilgili politikanın oluşturulması, söz konusu bu politikanın uygulanması, takip edilmesi ile yabancılar verilecek çalışma izni ve çalışma izni muafiyetlerinde yetkili ve görevli kurum tarafından takip edilecek işleri, yükümlülükleri ve uluslararası işgücü alanındaki hak ve yükümlülükleri

düzenlemektir.” şeklindedir. Görüldüğü gibi, Uluslararası İşgücü Kanununda özel olarak “çalışma izni” ve “çalışma iznini verecek yetkili ve görevli kurum” gibi hususlar düzenlenmiştir. Bu bakımdan, Türkiye’nin yasal ve yasadışı yollardan yoğun bir göç aldığı düşünülecek olursa, Türkiye’de bulunan hangi yabancıların çalışma izni alıp alamayacağı bahsi geçen yasada belirtilen kurallar doğrultusunda belirlenecektir.

- 3835 Sayılı Ahıska Türklerinin Türkiye’ye Kabul ve İskânına Dair Kanun (ATTKİDK): 02.07.1992 tarihinde 3835 sayılı “Ahıska Türklerinin Türkiye’ye Kabulü ve İskânına Dair Kanun (ATTKİDK)” kabul edilmiş ve yürürlüğe girmiştir. İlgili yasal düzenleme ile Ahıska Türkleri, en zor durumda bulunanlar öncelikli olmak üzere, Türkiye’ye kabul edilmeye başlanmışlardır. Bu kapsamda il valiliklerine komisyon kurlmaları ve göçmenlerle bu komisyonların ilgilenmeleri istenilmiştir. Kanunun 3. maddesinde belirlenen üst komisyonun görevleri şöyledir:

- a) “Türkiye’ye göçmen olarak gelecek Ahıska Türklerinin kabul şartlarını, geçici ve kati iskân yerlerini belirlemek,
- b) Yerleştirme ve iskân programlarını hazırlamak,
- c) Göçmenleri üretici duruma getirmek için gerekli tedbirleri almak,
- d) Ahıska Türklerinden Türkiye’ye gelmek isteyenleri tespit ve buldukları yerler ile Türkiye’ye hareket edecekleri bölgelerden toplanmalarını temin etmek, hareket sırasında iâşe, ibate ve sağlık konularında yapılacak işlemleri planlamak, buldukları yer ülke yetkilileri ile koordinasyonu sağlayacak ön heyet oluşturmak,
- e) Ön heyetin yapacağı giderler ile göçmenlerin buldukları yerlerden nakil, barındırma ve iskân masrafları için sağlanan ödeneğin miktarını belirlemek,
- f) Cumhurbaşkanınca verilecek diğer görevleri yapmak.”

Bahsi geçen görev ve sorumluluk maddelerine bakıldığında, Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin göçmen olarak kabul edeceği Ahıska Türkleri için özel bir statü verme isteğinde olduğu, göçmenlere barınma ve iş olanakları sağlamak adına kanuni girişimlerde bulunduğu, göçmenlerin Türkiye’ye gelmeleri sırasındaki güvenliklerini dahi dikkate aldığı anlaşılmaktadır.

Ahıska Türklerinin Türkiye’ye Kabulü ve İskânına Dair Kanun 8 maddeden oluşmaktadır. Kanun’un 1. maddesine göre;

“a) “Eski Sovyetler Birliğini oluşturan cumhuriyetlerde dağınık halde yaşayan ve ‘Ahıska Türkleri’ olarak adlandırılan soydaşlarımızdan Türkiye’ye gelmek isteyenler, en zor durumda bulunanlardan başlamak üzere, Bakanlar Kurulunca belirlenecek yıllık sayıyı aşmamak kaydıyla, serbest veya iskânlı göçmen olarak kabul olunabilirler. Bunların kabulleri ve iskânları, bu kanun ile 2510 sayılı İskân Kanunu hükümlerine göre yapılır.

b) Gayrimenkul verilerek yapılacak iskânda vali ve kaymakamlar temlikle yetkilidir. Temlik cetvelinde, ailenin bütün fertleri eşit hisselerde belirtilir ve tapuya da temlikteki gibi tescil edilir”.

3835 Sayılı Kanun’un 1. maddesinde “Ahıska Türkleri, Bakanlar Kurulunca belirlenecek yıllık sayıyı aşmamak kaydıyla, serbest veya iskânlı göçmen olarak kabul olunabilirler” şeklinde hüküm ihdas edilmiştir. Ancak Ahıska Türkleri, ilgili kanunda belirtildiği gibi düzenli olarak iskânlı göçmen statüsünde Türkiye’ye kabul edilmemiştir. Nitekim Ahıska Türklerinin bugün yaşadığı çalışma izni, oturma izni, diploma denkliği ve vatandaşlık gibi sorunlar büyük ölçüde çözüme ulaşmamıştır. Öyle ki maddi açıdan zor durumda bulunan Ahıska Türkleri için, serbest göçmen statüsünde Türkiye’ye gelebilmek neredeyse imkânsız olup yapılması ve uygulanması gereken iskânlı göçmen statüsüdür.

Ahıska Türklerinin Türkiye'ye Kabulü ve İskânına Dair Kanunun 6. maddesi, Ahıska Türklerine çifte vatandaşlık verilmesiyle ilgilidir. Şüphesiz vatandaşlık hakkının kısa sürede verilmesi ve göçmenlerin gelişinden önce yasal düzenleme ile güvence altına alınmasının nedeni, ev sahibi nüfus ile göçmen grubun aynı soydan gelmelerine bağlanabilir. İlgili kanuna eklenen Şubat 2009 tarihli geçici madde (Ek: 18/2/2009-5838/19 md.) şu şekildedir: “1/1/2009 tarihinden önce ikamet tezkeresi almak suretiyle Türkiye’de ikamet eden Ahıska Türklerine bu maddenin yürürlüğünden itibaren 3 ay içinde müracaat etmeleri halinde; milli güvenlik açısından sakıncası olmamak şartıyla, 11/2/1964 tarihli ve 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu ve diğer ilgili mevzuatta öngörülen şartlar aranmaksızın, başvuru tarihinden itibaren 6 ay içinde Türk vatandaşlığına alınarak çifte vatandaşlık statüsü sağlanır. Çifte vatandaşlık statüsü sağlananlar, Bakanlar Kurulunca belirlenen yerlerde iskân edilirler.” İlgili ek maddeden, Ahıska Türklerinin vatandaşlığa kabulü, vatandaşlık için genel kabul süresinden oldukça kısa ve şartlarından oldukça basitleştirilmiş (yalnızca millî güvenlik açısından sakıncalı olmadığı takdirde) bir vaziyette gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır.

Ahıska Türkleri, diğer ülkelerden göç edenler gibi *mülteci* veya *sığınmacı* değil, kendilerine özel çıkarılan yasal düzenleme ile *serbest göçmen* statüsüne sahip olmuş bir Türk topluluğudur. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, göçmen gruplar arasında Türk kökenli olanlara özel imtiyazlar tanımaktadır. Nitekim 3835 sayılı kanun maddelerinde bu imtiyazlar, iskân başta olmak üzere, göçmenlerin eğitim ve iş gibi sosyal hayatlarını Türkiye sınırları içerisinde kolaylaştırmaya yöneliktir. Türkiye’de, Türk kökenli olan göçmenlerin çalışabilmesi için 1981 yılında çıkarılmış olan “Türk Soylu Yabancıların Türkiye’de Meslek ve Sanatlarını Serbestçe Yapabilmelerine, Kamu, Özel Kuruluş veya İşyerlerinde Çalıştırılabilmelerine İlişkin Kanun” sayesinde Türk kökenli olan göçmenler, Türkiye’ye daha kolay uyum sağlayabilmektedirler (Erken, 2013, 414; Lordoğlu, 2005, 10). Bu kanuna ek olarak Ahıska Türkleri özelinde çıkarılmış olan ATTKİDK ise Ahıska Türklerinin uyumunu diğer gruplara kıyasla daha fazla kolaylaştırıcı niteliktedir. Ancak Ahıska Türkleri için çıkarılan kanunun üzerinden uzun bir zaman geçmiş olmasına karşın Ahıska Türklerinin Türkiye’ye göç süreci birçok sorunla birlikte devam etmektedir (Ganiyeva, 2012, 185). Özellikle hukuki bağlamda yürütülen *oturum*, *çalışma izni*, *diploma denkliği* ve *vatandaşlık* gibi hakların elde edilmesi süreci zorlayıcıdır ve bu sürecin karmaşıklığı, göçmenlerin uyumuna doğrudan etki etmektedir. Nitekim Topçu ve Kaya (2020, 72) ile Ganiyeva’nın (2012, 195) Ahıska Türkleriyle yapmış oldukları araştırma sonuçlarına göre Ahıska Türklerinin uyum problemlerinin başında vatandaşlık alamayışları gelmektedir. 3835 sayılı “Ahıska Türklerinin Türkiye’ye Kabulü ve İskânına Dair Kanun” halen daha yürürlükte olmasına rağmen vatandaşlığa alınmayan Ahıska Türkleri vardır.

Daha önce iskân alan Ahıska Türkleri, Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından gıda, sağlık ve barınma gibi temel ihtiyaçlar bakımından desteklenmiş ve birtakım haklar elde etmişlerdir (İslamoğlu ve Öztürk, 2020, 38). Ancak oturum izni, çalışma izni, diploma denkliği ve vatandaşlık statüsü elde edemeyenlerin sosyo-ekonomik sorunları 2024 yılında dahi devam etmektedir (Durmaz, 2015, 149; Aliyeva Çınar, 2022, 454-456). Bu noktadan hareketle göçmenlerin, göç ettikleri ülkelere sosyal (kültürel, politik, ekonomik vs.) uyumlarının sağlanabilmesi için kapsamlı politikalara ihtiyaç olduğundan söz edilebilir (Bayrak, 2018, 115).

Ahıska Türkleri uzun yıllar Eski Sovyet Rejimine tabi olduklarından eğitim ve iş hayatlarına oldukça önem veren bir topluluktur (Arı ve Güngör, 2022, 1061). Ancak Türkiye’de yaşayan Ahıska Türklerinin tamamı diploma denkliği alamadığından, meslekleri dışındaki işlerde de çalışabilmektedirler. Bunun ötesinde Ahıska Türkleri, diğer göçmen gruplarında olduğu gibi, işgücü piyasası içinde kayıt dışı olarak da istihdam edilebilmektedirler (Kuzgun, 2012, 54). Göçmenlerin işgücü piyasasına uyumunu zorlaştıran temel problem, çalışma izni ve diploma

denkliği ile ilgilidir (Şahin, 2024, 28). Bu sebeple Ahıska Türkleri çalışma izni alınca kadar evraksız çalışmakta ve bundan ötürü emek sömürüsüne maruz kalmaktadırlar.

Arı ve Güngör (2022, 1066) tarafından yapılan çalışmanın sonucuna göre Bursa ilinde kayıtlı/kayıtsız Ahıska Türklerinin işgücü piyasasına katılım oranı %64'tür. Yazarlar, bu oranı, Ahıska Türklerinin işsizlik sorunu yaşamadığının bir göstergesi olarak kabul etseler de kayıtsız çalışma başlı başına ekonomik bir sorundur. Öyle ki kayıtsız çalışan Ahıska Türkleri, sigortasız çalışmayı kabul etmekte ve devlet tarafından sağlanan birçok haktan mahrum kalmaktadırlar. Aktepe ve arkadaşları (2017, 158) tarafından Erzincan ilinde yapılan nitel bir çalışmada ise Ahıska Türklerinin işsizlik sorunu yaşadığı sonucu ortaya çıkmıştır. Çalışmada Ahıska Türkleri vatandaşlık sorununun doğrudan işsizlik sorunu ile bağlantılı olduğunu ve evde oturmaktan sıkıldıklarını dile getirmişlerdir. Katılanlar, Erzincan dışında dahi kendilerine iş verildiğinde çalışabileceklerini söylemişlerdir (Aktepe vd., 2017, 158). Bu noktadan hareketle Ahıska Türklerinin iş gücü piyasası içerisinde kayıtlı olarak yer almaya istekli oldukları sonucu çıkarılabilir.

Tüm bunların ötesinde dijitalleşmenin hızlı bir şekilde her alana yayıldığı çağımızda, yasal prosedürlerin uzun zaman alması ve göçmenlerle ilgili hukuki işlemlerin ücretli olması açıklanabilir bir durum değildir. Her gün göçmen dairelerine imza atma veya yasal hak elde edebilmek için kamu kurumlarına yüz yüze başvuru yapma gibi uygulamalar, Ahıska Türklerinin Türkiye'deki yasal ve siyasi sorunlarının devam ettiğinin bir başka göstergesidir (Şahin, 2024, 70).

4. SONUÇ

Göç, özünde, hep daha iyiyi arzu etmeye bağlı, kısaca umudu barındıran bir süreçtir. Umuda yolculuk, sürgünle zoraki olabildiği gibi, daha iyi yaşam şartlarına sahip olma amacıyla da gerçekleşebilir. Ahıska Türkleri, 20. yüzyılın ortalarına doğru sürgün edilerek dünyanın çeşitli bölgelerine dağılmış bir milletin torunları olarak, buldukları ülkeden çeşitli nedenlerle ve kendi istekleriyle ayrılmayı istemiş bir gruptur. Göçün yaşanmasında hiç şüphesiz Ahıska Türklerinin, Türkiye'ye gelmeden önce ayrımcı uygulamalara maruz kalmaları, dışlanmaları, aidiyet duygularının olmaması gibi zorlayıcı nedenlerin etkisi kadar, Türkiye'nin Türk soylu oluşu, bu soydan gelen göçmenlere ayrıcalıklı politikalar geliştirmesi, genel olarak yabancılara karşı kucaklayıcı tavır sergilemesi ve Türk soylu kimseler için uygun bir kültürel ve hukuki yapıyı temsil etmesi de etkilidir.

Türkiye son yıllarda göçmenlerin statü, barınma, ekonomik uyum, eğitim ve sağlık gibi sorunlarını çözüme ulaştırma açısından etkili politikalar yürütmektedir. Ancak bölgenin yoğun göçmen akımına maruz kalması, göç eden kişilerin yasal idaresini oldukça zorlaştırmaktadır. Nitekim Ahıska Türkleri her ne kadar kendilerine özel çıkarılan kanunla imtiyazlı bir topluluk olarak görülse de göçmen yoğunluğuna ve göçün doğal zorluğuna bağlı olarak çeşitli hukuki sorunlarla günümüzde dahi başa çıkmaya çalışmaktadırlar.

Vatandaşlık konusu, bir bölgede uyumun sağlanmasında oldukça önemli bir faktördür. Dolayısıyla vatandaşlığını alan Ahıska Türklerinin pek çok yasal hakkı elde edecekleri ve Türkiye ile daha uyumlu olacakları söylenebilir. Öyle ki vatandaşlık alamayan göçmenler kayıt dışı çalışmak zorunda kalmaktadırlar ve bu da ekonomik açıdan Türkiye'yi zayıflatan bir unsur olarak önümüzde durmaktadır.

Ahıska Türklerinin güvenli olarak Türkiye'ye yerleşmesi ilk olarak oturum iznini almalarından geçmektedir. Ancak yasal prosedürlerin uzun zaman alması, göçmenlerin düzenli bir yaşam sürmelerini de geciktirmektedir. Öyle ki oturum izni almak kayıtlı çalışma için yeterli

değildir. Oturum izninin hemen akabinde çalışma iznine sahip olmak gerek göçmen uyumu gerekse de Türkiye ekonomisinin varlığı açısından avantajlıdır.

Ahıska Türklerinin hukuki açıdan değerlendirilebilecek bir diğer sorunu ise diploma denkliği alamamaları ile ilgilidir. Diploma denkliği alamayan Ahıska Türkleri, yeni meslekler edinebilmek için yeni diplomalara ihtiyaç duymakta ve bu da hayata geç kalmalarına neden olmaktadır. Öte yandan her ne kadar Türkiye’de eğitim sosyal bir hak olması hasebiyle ücretsiz olsa da süreçteki temel ihtiyaçların karşılanması için sosyal desteğin sağlanması zorunlu olmaktadır.

Ahıska Türklerinin 1992 yılında yasayla Türkiye’ye kabul edildikleri düşünüldüğünde, hukuki süreçlerinin daha kolay geçmesi beklenmektedir. Bu sebeple din, dil, ırk bakımından yerli halkla benzeşen Ahıska Türkleri için, oturma izni, çalışma izni, diploma denkliği ve vatandaşlık bakımından kolaylaştırılmış yasal düzenlemelere ihtiyaç vardır.

Extended Summary

Introduction

Migration is one of the fundamental parts of human history, characterized by individuals relocating from their places of residence in search of better living conditions, security, and social welfare. Turkey has historically served as both a destination and a transit point for significant migration movements due to its strategic geographical location. In this context, Ahıska Turks occupy a distinctive position within Turkey's migration policies. The Ahıska Turks, who were forcibly displaced during the Soviet Union era, were recognized by Turkey as "Turkish descendants" and were accorded a special legal status under the Law No. 3835 on the Admission and Settlement of Ahıska Turks in Turkey (ATTKİDK), enacted in 1992. This law allowed the Ahıska Turks to settle in Turkey as free or established migrants. However, despite this regulation, Ahıska Turks face severe legal and bureaucratic challenges related to residence permits, work permits, diploma equivalence, and citizenship applications.

The migration of Ahıska Turks to Turkey holds particular historical and legal significance. This community, originally residing in the Ahıska region of Georgia during the Ottoman Empire, was forcibly exiled by the Stalin regime during World War II. Such forced exile and resettlement led to identity crises and difficulties in social integration for the Ahıska Turks. Turkey has paid special attention to the migration of Ahıska Turks based on historical ties and ethnic identity, implementing legal arrangements to facilitate their settlement. Law No. 3835, adopted on July 2, 1992, specifically addresses the migration of Ahıska Turks to Turkey since the 1990s, underscoring Turkey's flexible policies towards privileged groups within its migration framework (Şahin, 2023, 583).

This study aims to examine the Turkish migration regime in general and to discuss the legal status of Ahıska Turks in Turkey. By analyzing the historical and legal aspects of migration policies concerning Ahıska Turks, the study will explore the integration of this community into Turkey and the legal status issues they encounter. Turkey's migration policies will be analyzed through the lens of legal regulations affecting Ahıska Turks, highlighting the historical connections that inform these policies within Turkey's broader migration framework. This study will clarify the definitions of migration, migrant, and related concepts, particularly in the context of international and Turkish migration regimes. It will also address the legal regulations surrounding migration law that form the foundation for the main arguments of the research. This conceptual framework will contribute to a better understanding of the legal status of Ahıska Turks and their place within Turkey's migration policies.

The Ahıska Turks regard Turkey as their homeland, living here securely and achieving cultural, legal, political, and economic harmony (Şahin, 2023, 597). However, the fragility of adaptation following various challenges has led Ahıska Turks to accumulate numerous experiences. The dissemination of these issues beyond Turkey can create highly complex situations, as political, socio-cultural, and socio-economic differences must be considered.

Ahıska Turks are neither refugees nor asylum seekers; they constitute a Turkish community with free migrant status under a special legal arrangement. These concessions aim to facilitate the social integration of migrants in Turkey, including resettlement, education, and employment. A law enacted in 1981 to increase employment opportunities for immigrants of Turkish origin in Turkey aids in integrating this community into the labor market (Lordoğlu, 2005, 10).

The Ahıska Turks, who had previously been resettled, received support from the Republic of Turkey for their basic needs, such as food, healthcare, and housing, and were granted specific rights (İslamoğlu & Öztürk, 2020, 38). However, the socioeconomic problems faced by those unable to obtain residence permits, work permits, diploma equivalence, and citizenship status will persist until 2024 (Durmaz, 2015, 149). At this stage, it is evident that comprehensive policies are necessary to facilitate the political and social (cultural, political, economic, etc.) integration of migrants into the countries where they reside (Bayrak, 2018, 115).

Ahıska Turks place significant importance on education and business life, a value shaped by their long years under the Soviet regime (Arı & Güngör, 2022, 1061). Many Ahıska Turks in Turkey are compelled to work in jobs outside their fields due to difficulties in obtaining diploma equivalence. Moreover, similar to other migrant groups, Ahıska Turks are often unregistered in the labor market (Kuzgun, 2012). The labor market participation rate of registered and unregistered Ahıska Turks in Bursa province was 64% (Arı & Güngör, 2022, 1066). However, studies conducted by Aktepe et al. (2017, 158) in Erzincan province have identified various psychological and social consequences arising from the limited participation of Ahıska Turks in the workforce.

Citizenship is a crucial factor in ensuring regional cohesion. Topçu and Kaya (2020, 72) argue that Ahıska Turks who obtain citizenship will assume greater responsibilities towards Turkey and contribute positively to the Turkish economy. Conversely, migrants lacking citizenship are often forced to work informally, which adversely affects the state's economy. The only pathway for migrants to register in the labor market is by obtaining a work permit. In this context, an in-depth examination of the legal status and integration processes of Ahıska Turks in Turkey is essential for understanding the overall structure of the Turkish migration regime.

KAYNAKÇA

Ahıska Türklerinin Türkiye'ye Kabulü ve İskânına Dair Kanun - ATTKİDK [02.07.1992]. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3835.pdf> adresinden erişilmiştir.

Aktepe, M. ve Kaygısız, Ü. (2018). Türkiye'de göç yönetimi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(2), 579-604.

Aliyeva Çınar, M. (2022). Sürgünden vatana dönüş serüveni: Bursa'ya yerleşen Ahıska Türkleri. *Bursa Atlası* içinde (ss. 445-462). Ed. A. Sınar Uğurlu, S. Kırılı. Türk Ocakları Derneği Bursa Şubesi yayınları.

Arı, F. ve Güngör, F. (2022). Ahıska Türklerinin Türkiye'ye göç sonrası sosyal uyum sorunları: Bursa-Gürsu ilçesi örneği. *Turkish Studies - Social*, 17(6), 1047-1073.

Atatürk'ün söylev ve demeçleri 1-3. (2006). Atatürk Araştırma Merkezi.

Bauböck, R. (2006). Citizenship and migration – concepts and controversies. In *migration and citizenship*. Rainer Bauböck (Eds.), pp. 15-31. Amsterdam University Press.

Bayrak, H. C. (2018). *Suriyeli mültecilerin sosyal uyumunda sivil toplum kuruluşlarının rolü: İzmir örneği* (Yüksek Lisans Tezi). İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi.

Boyd, M. (1989). Family and personal networks in international migration: Recent developments and new agendas. *The International Migration Review* 23(3), 638–670.

Cenevre Sözleşmesi (1951). Convention relating to the Status of Refugees. <https://www.ohchr.org/sites/default/files/refugees.pdf> adresinden erişilmiştir.

Clark, W.A.V. ve Maas, R. (2015). Interpreting migration through the prism of reasons for moves. *Population. Space and Place*, 21(1), 54–67.

Danış, D. ve Parla, A. (2009). Nafile soydaşlık: Irak ve Bulgaristan Türkleri örneğinde göçmen, dernek ve devlet. *Toplum ve Bilim*, 114, 131-158.

Devrisheva, K. (2019). Ahıska Türklerinin bitmeyen göçü. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (45), 333-352.

Durmaz, B. (2015). *Sürgün edilmiş topluluklarda etnik sınırlar ve kimlik: Türkiye’de ve ABD’de yaşayan Ahıska Türklerinin karşılaştırmalı analizi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ege Üniversitesi, İzmir.

Ercan, P. G., ve Kul, S. (2021). Ülkeleri içinde yerinden edilmiş kişilerin ve mültecilerin koruma sorumluluğu çerçevesinde korunması. *Uluslararası İlişkiler*, 18(71), 1-19.

Ermisch, J. ve Mulder, C.H. (2019). Migration versus immobility, and ties to parents. *European Journal of Population* 35(3), 587-608.

Erken, B. (2013). Türkiye’de yabancıların çalışma izinlerine ilişkin kurallar ve uygulaması. *Türk İdare Dergisi*, 476, 383-414.

Erten, R. (2015). Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu hakkında genel bir değerlendirme. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 19(1), 3-52.

European Commission (2024a). Migration – definition(s). https://ec.europa.eu/home-affairs/pages/glossary/migration_en adresinden erişilmiştir.

European Commission (2024b). Migrant. https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asylum-and-migration-glossary/glossary/migrant_en#:~:text=The%20term%20%27migrant%27%20is%20usually%20understood%20to%20cover,improve%20the%20prospect%20for%20themselves%20or%20their%20family adresinden erişilmiştir.

European Commission (2024c). Forced displacement: Refugees, asylum-seekers, and internally displaced persons (IDPs). https://ec.europa.eu/echo/what/humanitarian-aid/forced-displacement-refugees-asylum-seekers-and-internally-displaced-people-idps_en adresinden erişilmiştir.

European Commission (2024d). Forced displacement. https://international-partnerships.ec.europa.eu/policies/migration-and-forced-displacement/forced-displacement_en#:~:text=We%20refer%20to%20forced%20displacement%20when%20the%20movement,effects%20of%20climate%20change%2C%20environmental%20degradation%2C%20or%20disasters adresinden erişilmiştir.

Ganiyeva, S. (2012). Ahıska Türklerinin Türkiye'ye göç etmesi ve Türk vatandaşlığına alınması ile ilgili hukuki sorunlar. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 20(1), 175-199.

Geçici Koruma Yönetmeliği – GKY [13.10.2014]. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/21.5.20146883.pdf> adresinden erişilmiştir.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2017). *2016 Türkiye göç raporu*. Göç Politika ve Projeleri Dairesi Başkanlığı, T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları.

Güzel, A. (1988). Vakıfların milli birlikteki rolleri ve hususiyetle demir baba türbesi. <https://acikerisim.fsm.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11352/372/G%C3%BCzel.pdf?sequence=1> adresinden erişilmiştir.

International Organization for Migration – IOM (2024). *Key migration terms*. <https://www.iom.int/key-migration-terms> adresinden erişilmiştir.

İskân Kanunu [19.09.2006]. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5543.pdf> adresinden erişilmiştir.

İslamoğlu, E. ve Öztürk, U. (2020). Türkiye'ye göç eden Ahıska Türklerinin Türkiye işgücü piyasasına entegrasyonu: Bitlis ili örneği. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 37-43.

Kalkınma Bakanlığı (2018). *On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023). Dış Göç Politikası, Özel İhtisas Komisyonu Raporu*: Ankara <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/04/DisGocPolitikas%C4%B1OzellhtisasKomisyonuRaporu.pdf> adresinden erişilmiştir.

Kirişçi, K. (2002). *Justice and home affairs issues in Turkish-EU relations*. TESEV Publications.

Kuzgun, İ. (2012). Türkiye'de Türk kökenli yasa dışı yabancı işgücünün kayıt dışı istihdamı. *Avrasya Etütleri*, 41(1), 1-26.

Lordoğlu, K. (2005). Türkiye'de yabancıların kaçak çalışması ve bu çalışmaya ilişkin bir araştırma. *Toplum ve Bilim*, 102, 103-127.

Lozan Antlaşması (1923). Lozan sulh muahednamesinin kabulüne dair kanunlar. https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc002/kanuntbmmc002/kanuntbmmc00200343.pdf adresinden erişilmiştir.

Mantoo, S. (2023). “Refugees” or “Migrants”? How word choices affect rights and lives. <https://www.unhcr.org/news/stories/refugees-or-migrants-how-word-choices-affect-rights-and-lives#:~:text=These%20are%20individuals%20who%20have%20fled%20their%20homes,order%2C%20and%20who%20seek%20safety%20in%20another%20country> adresinden erişilmiştir.

McAuliffe, M. (2021). International migration and digital technology: an overview, In *Research Handbook on International Migration and Digital Technology*, Ed. Maria McAuliffe, pp. 1-13.

Meydan-Larousse (1990). Göç. Meydan Larousse büyük lügat ve ansiklopedisi, 5. Meydan Yayınevi.

Nurdoğan, A. ve Öztürk, M. (2018). Geçici koruma statüsü ile Türkiye’de bulunan Suriyelilerin vatandaşlık hakkı. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(3), 1163-1172.

Onebunne, J. ve Chukwujekwu, O. (2019). Politics and migration. *Journal of African Studies and Sustainable Development*, 2(6), 37-44.

Parla, A. (2023). *Kırılğan umut: Türkiye’de göç ve aidiyetin sınırları*. Çev. Yunus Çetin. İletişim Yayınları.

Resmî Gazete [10.12.2007]. Milletlerarası Andlaşma. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/12/20071210-1.htm> adresinden erişilmiştir.

Sironi, A. C. Bauloz & M. Emmanuel (eds.). (2019). *Glossary on migration*. International Migration Law, No. 34. International Organization for Migration (IOM), Geneva.

Smits, A. (2010). Moving close to parents and adult children in the Netherlands: The influence of support needs. *Demographic Research* 22(31), 985–1014.

Şahin, T. (2023). Ahıska Türklerinin göç, göçmen, sürgün, Vatan ve Türkiye kavramlarıyla ilgili metaforik algıları: Fenomenolojik bir araştırma örneği. *International Journal of Social Inquiry*, 16(2), 581-601.

Şahin, T. (2024). Ahıska Türkü kadınların işgücü piyasasına katılım ve uyumlarının analizi: Güzellik ve kişisel bakım sektörü – Bursa ili örneği (Doktora Tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi.

Şeker, G., Sirkeci, İ. ve Arslan, Ç. (2014). Yabancılar ve uluslararası koruma kanunu hakkında genel bir değerlendirme. *İnsan Hakları Yıllığı*, 32, 107-129.

Topçu, D. ve Kaya, K. (2020). Türkiye'deki Ahıska Türklerinin sosyolojik görünümü: İnegöl ilçesi örneği. *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Ağustos (50), 60-76.

Türk Medeni Kanunu – TMK [8.12.2001]. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4721.pdf> adresinden erişilmiştir.

Türk Soylu Yabancıların Türkiye’de Meslek ve Sanatlarını Serbestçe Yapabilmelerine, Kamu, Özel Kuruluş veya İşyerlerinde Çalıştırılabilmelerine İlişkin Kanun. [25.09.1981]. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2527.pdf> adresinden erişilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası [18.10.1982]. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> adresinden erişilmiştir.

Uluslararası İşgücü Kanunu – UİK [28.07.2016]. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6735.pdf> adresinden erişilmiştir.

United Nations (2021). The United Nations Secretary-General's Action Agenda on Internal Displacement.

<https://www.un.org/en/pdfs/Draft%20SG's%20Action%20Agenda%20for%20consultation%20for%20dissemination.pdf> adresinden erişilmiştir.

United Nations (2024). International migration. <https://www.un.org/en/global-issues/migration> adresinden erişilmiştir.

United Nations High Commissioner for Refugees – UNHCR (2016). Master Glossary of Terms. <https://www.unhcr.org/glossary> adresinden erişilmiştir.

United Nations High Commissioner for Refugees – UNHCR (2024). Internally Displaced People. <https://www.unhcr.org/about-unhcr/who-we-protect/internally-displaced-people> adresinden erişilmiştir.

Vatansız Kişilerin Statüsüne İlişkin Sözleşme – VKSİS [28.09.1954]. https://www.nvi.gov.tr/kurumlar/nvi.gov.tr/mevzuat/nufusmevzuat/milletlerarasi/DigerSozlesmeler/Vatansiz_kisilerin_statusune_iliskin_sozlesme.pdf adresinden erişilmiştir.

Wood, W. B. (1994). Forced migration: Local conflicts and international dilemmas. *Annals of the Association of American Geographers*, 84(4), 607-634.

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu – YUKK [04.04.2013] <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6458.pdf> adresinden erişilmiştir.

Yaldız, F. (2018). Türk kamu yönetiminde ‘soydaş’ sorunsalı: İç politikadan dış politikaya. *Amme İdaresi Dergisi*, 51(4), 1-20.